

Asynchrone ontwikkeling

Een complexe puzzel
voor hoogbegaafde kinderen

tekst: Femke Hovinga & Diane van Dijk
Opallios (coaching en schoolbegeleiding) en Praktijk Epoche
(psychologische begeleiding & diagnostiek)
illustraties: Kim Merel

Mirre's ouders zitten op school voor een gesprek over hoe hun dochter het doet in de klas. Over haar begaafdheid is geen enkele twijfel; al vroeg waren er signalen zoals een enorme fascinatie voor alles in het heelal, over het verband tussen kwadraten en wortels, en een woordenschat die bijzonder groot was. Haar ouders worden er soms tureluurs van, en de juf niet anders... School heeft steeds goed geprobeerd mee te denken en heeft tot twee keer toe een versnelling voor Mirre georganiseerd, waarbij ze de doorgaande ontwikkeling scherp in de gaten hebben gehouden. Ondersteuning buiten de klas, externe expertise, een IB'er die zeer veel kennis in huis heeft—alles is ingezet. Toch lukt het Mirre niet om in de klas tot productie te komen. Ze weet dat het kwadraat van drie negen is, maar de tafel van drie is niet geautomatiseerd. Haar dictee schrift is een chaos. Ze schrijft in koeienletters en raakt tijdens het dictee steeds afgeleid. Mirre is 8 jaar en handhaaft zich in een groep waar klasgenootjes een kop groter zijn dan zij. Hadden we het wel moeten doen, die versnelling? Haar ouders weten ook niet meer wat ze moeten vragen van school en zien thuis een kind dat in een hol onder haar hoogslaper een heel universum naspeelt en video's maakt van haar ruimtereizen, maar dat ook uit school komt met een lontje dat zo kort is dat het begint bij de bom.

Wat is asynchrone ontwikkeling?

Hoogbegaafdheid gaat vaak gepaard met asynchroniteit: de groei in verschillende domeinen van ontwikkeling (cognitief, emotioneel, sociaal, motorisch) verloopt niet in hetzelfde tempo. Dit verschijnsel wordt sterker naarmate de intelligentie hoger is. Misschien herken je dit van jezelf. Je had een enorme interesse in complexe onderwerpen, maar worstelde bijvoorbeeld met sport of sociale aansluiting. Of je kon in je hoofd grote stappen zetten, maar je handschrift bleef krullerig en moeilijk leesbaar.

Veel ouders herkennen deze discrepantie bij hun eigen kind, al uit het zich per kind anders. Waar het ene kind gefrustreerd raakt omdat het een project dat het in gedachten heeft, niet kan uitvoeren, trekt een ander zich juist terug uit ongemak. Als ouder kan het confronterend zijn om deze eigenschappen terug te zien, zeker als het je eigen oude onzekerheden oproept.

Het unieke pad van kinderen

Bij meisjes, zoals Mirre, manifesteert asynchrone ontwikkeling zich vaak anders dan bij jongens. Meisjes passen zich meestal aan en proberen 'normaal' over te komen, wat het moeilijker maakt om hun worstelingen te herkennen. Jongens vallen daarentegen vaker op door hun gedrag: ze raken sneller gefrustreerd, laten boosheid zien of verliezen interesse als een taak hen niet uitdaagt.

Casus - Tim's verhaal

Tim, een jongen van 9, is een levendige, nieuwsgierige leerling die het liefst alles zelf wil uitvinden. Tijdens de rekenles laat hij de klas versteld staan door complexe wiskundesommen sneller op te lossen dan de juf verwachtte. Maar zodra het tijd is voor een schrijfofdracht, verandert zijn houding. Tim staart minutenlang naar zijn lege vel papier. Zijn schouders zakken, hij zucht luid, en uiteindelijk gooit hij zijn potlood in de prullenbak. "Mijn letters zijn stom," moppert hij.

Thuis vertellen zijn ouders een vergelijkbaar verhaal. Tim kan urenlang opgaan in het bouwen van een ingewikkelde knikkerbaan, maar zodra hij moet oefenen met schrijven of lezen, slaat hij dicht. Zijn moeder vertelt: "We zien hoe intelligent hij is, maar ook hoe snel hij gefrustreerd raakt. Het lijkt alsof zijn hoofd veel sneller gaat dan de rest van zijn lichaam kan bijhouden."

Voor Tim is deze asynchrone ontwikkeling een dagelijkse worsteling. Hij voelt dat hij op sommige vlakken verder is dan zijn klasgenoten, maar ook dat hij achterblijft op andere gebieden. Dit leidt soms tot woede-uitbarstingen en een gevoel van falen. Zijn ouders zoeken een manier om hem te ondersteunen zonder dat hij het gevoel krijgt dat hij moet veranderen. "We willen dat hij weet dat hij goed is zoals hij is, maar ook dat we hem kunnen helpen waar hij vastloopt," zegt zijn moeder.

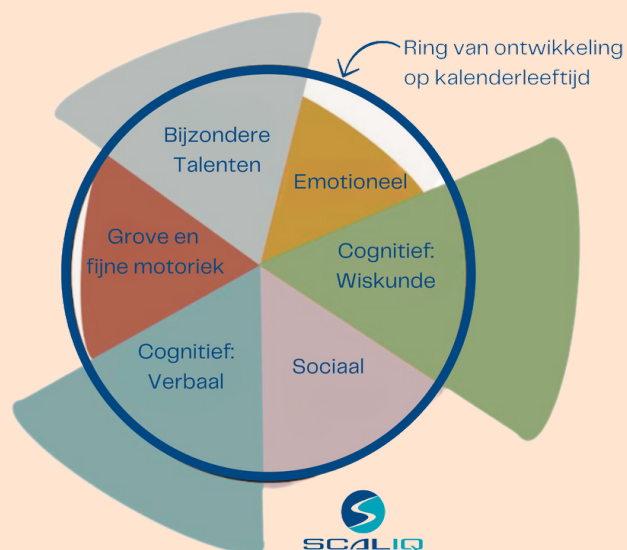
Reflectie voor ouders:

Als ouder van een kind als Tim kun je het gevoel hebben dat je voortdurend moet bemiddelen tussen zijn talenten en zijn beperkingen. Het kan helpen om te focussen op waar hij energie van krijgt, zoals creativiteit en probleemoplossend denken, en deze sterke punten in te zetten bij de taken die hij moeilijk vindt. Schrijfofdrachten kunnen bijvoorbeeld gekoppeld worden aan zijn passie voor techniek: laat hem een handleiding maken voor een knikkerbaan. Dit geeft hem een doel dat hem motiveert en maakt de taak minder abstract.

Een brein in overdrive

Het Columbus-model beschrijft asynchrone ontwikkeling treffend: "Giftedness is asynchronous development in which advanced cognitive abilities and heightened intensity combine to create inner experiences and awareness that are qualitatively different from the norm." Kinderen kunnen bijvoorbeeld eindeloos gedetailleerd praten over planeten of machines, terwijl ze worstelen met basale vaardigheden zoals het schrijven van diezelfde ideeën op papier. Deze discrepantie kan tot frustratie leiden: hoe leg je aan een kind uit dat het goed is zoals het is, ook al werken hoofd en lichaam niet altijd samen zoals het zou willen?

ASYNCHRONE ONTWIKKELING: EEN VOORBEELD

Misdiagnoses bij asynchrone ontwikkeling

Het gedrag van kinderen zoals Mirre en Tim kan soms verkeerd worden begrepen. Hun intense focus op bepaalde onderwerpen of moeite met dagelijkse taken kan op het eerste gezicht lijken op symptomen van bijvoorbeeld ADHD of Autisme Spectrum Stoornis (ASS). Tim, die volledig opgaat in zijn knikkerbanen en tegelijkertijd schrijftaken afwijst, zou door sommigen als ongeconcentreerd of dwars worden gezien. Toch weerspiegelt zijn gedrag niet een stoornis, maar de spanning die ontstaat door zijn asynchrone ontwikkeling: zijn hoofd denkt sneller dan zijn handen kunnen bijhouden.

Bij kinderen als Mirre, die extreem gevoelig reageren op prikkels of sociale situaties, is de verwarring soms nog groter. Hun intense emoties worden vaak verward met gedragsproblemen of zelfs ASS. In werkelijkheid zijn deze reacties vaak een uiting van hun sterke gevoeligheid en innerlijke belevingswereld. Ook hun aanpassingsvermogen kan misleidend zijn: een meisje als Mirre dat probeert 'normaal' over te komen, kan makkelijk onder de radar blijven terwijl ze van binnen worstelt.

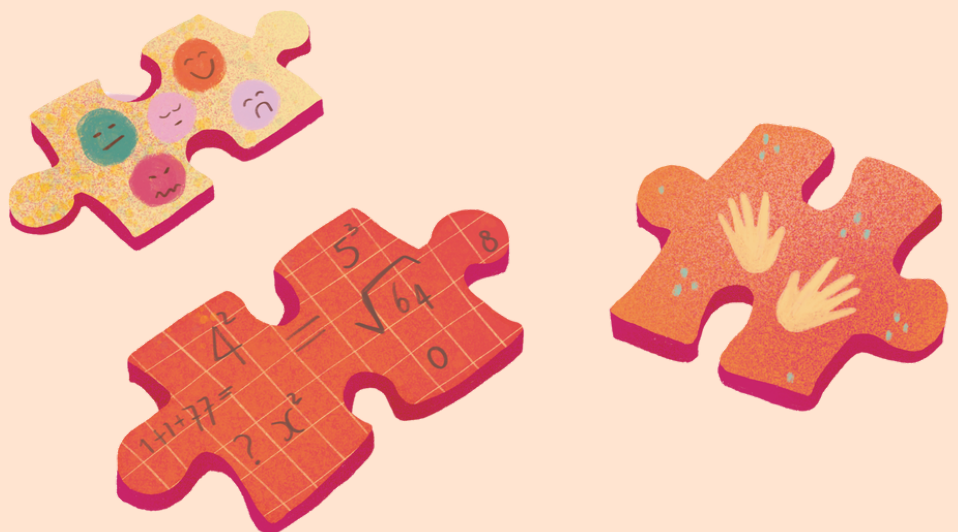
Misdiagnoses ontstaan vaak doordat de unieke eigenschappen van hoogbegaafde kinderen niet altijd worden herkend. Hun gedrag lijkt op het eerste gezicht soms te passen binnen diagnostische criteria, maar de context vertelt een ander verhaal. Wanneer Tim bijvoorbeeld geconcentreerd werkt aan iets dat hem boeit, is zijn focus enorm. Dit staat in schril contrast met ADHD, waar moeite met concentratie juist structureel is. Het risico van een verkeerde diagnose is dat kinderen niet de begeleiding krijgen die hen echt helpt en dat ze zichzelf gaan zien als 'niet goed genoeg'.

Voor ouders is het belangrijk om alert te blijven op de volledige context van hun kind: wat drijft hen, waar worden ze blij van, en waar liggen de echte knelpunten? Door samen met professionals het grotere plaatje te bekijken, kun je misverstanden voorkomen en je kind helpen bloeien op een manier die bij hen past.

De impact op jou als moeder

Als moeder van een kind met asynchrone ontwikkeling word je vaak de dirigent van een ingewikkeld orkest. Je probeert balans te vinden tussen cognitieve uitdaging, emotionele ondersteuning en praktische begeleiding. Tegelijkertijd kan het intensief zijn, zeker als je ook nog oude herinneringen aan je eigen schooltijd herbeleeft. Misschien was jij dat meisje dat nooit haar volle potentieel liet zien omdat je bang was om buiten de boot te vallen. Of die jongen die alles perfect wilde doen en daardoor soms blokkeerde.

Veel moeders van hoogbegaafde kinderen hebben een sterke drive om alles goed te willen doen—maar dat kan zwaar zijn. Laat jezelf de ruimte om imperfect te zijn. Dat is niet alleen beter voor jou, maar ook een voorbeeld voor je kind: niemand hoeft perfect te zijn om succesvol en gelukkig te worden.

Wat kun jij doen?

Je bent niet alleen de ouder van je kind; je bent ook een belangrijk rolmodel. Hoe jij omgaat met uitdagingen, kan een diepe impact hebben op hoe je kind zichzelf ziet. Hier zijn enkele suggesties:

- Omarm de hele ontwikkeling: Kijk niet alleen naar wat je kind kan op cognitief vlak, maar ook naar sociale, emotionele en motorische behoeften. Stel bijvoorbeeld de vraag: “Wat helpt mijn kind om zich gesteund en gelukkig te voelen, naast prestaties op school?”
- Wees een vertaler: Soms kun je de rol van bruggenbouwer spelen tussen je kind en de buitenwereld. Leg bijvoorbeeld aan school uit wat de unieke behoeften van je kind zijn. Dit hoeft geen uitgebreide uitleg te zijn; een korte, concrete toelichting kan al helpen.
- Zoek gelijkgestemden: Help je kind peers te vinden die het snappen, of dat nu op school is of via een externe activiteit. Het gevoel dat ze niet alleen zijn, kan hen en jou helpen.
- Zorg voor jezelf: Vergeet niet dat je kind ook baat heeft bij een ouder die goed in haar vel zit. Neem tijd voor jezelf, of dat nu is door een boek te lezen, een hobby op te pakken of simpelweg even niets te doen.

Een blik op de toekomst

Wat je kind vandaag doormaakt, is onderdeel van een groter proces. Misschien zie je nog niet hoe alle puzzelstukjes in elkaar passen, maar jouw betrokkenheid en liefde vormen de basis van hun groei. Net zoals jij als kind je eigen weg hebt moeten vinden, zullen zij dat ook doen—met jouw steun. Onthoud dat de keuzes die je nu maakt niet perfect hoeven te zijn. Het belangrijkste is dat je luistert naar wat jouw kind nodig heeft en jezelf de ruimte geeft om te leren en te groeien in dit proces.

Asynchrone ontwikkeling kan uitdagend zijn, maar het biedt ook prachtige kansen. Het leert ons kijken naar kinderen als unieke individuen, niet alleen als leerlingen met cijfers en rapporten. Voor jouw kind, en voor jou als ouder, is er geen perfect pad. Maar door samen te blijven zoeken, bouwen jullie aan een toekomst waarin je kind kan bloeien - op hun eigen manier, in hun eigen tempo.

Foto: Esther van Pijkeren

Bio Femke Hovinga

Femke Hovinga is onderzoeker, sociaal ondernemer en expert in hoogbegaafdheid. Vanuit eigen ervaring weet ze hoe uitdagend hoogbegaafdheid kan zijn.

Na opleidingen in journalistiek en bedrijfskunde specialiseerde ze zich in talentontwikkeling en 145+ IQ. Ze leidt Talentissimo en SCALIQ en richtte Opallios en Praktijk Epoche op voor begeleiding van hoogbegaafden.

Momenteel promoveert Femke aan Nyenrode op hoogbegaafdheid op de werkvloer, met als doel meer begrip en kansen te creëren.

Foto: Koen van Dijk

Bio Diane van Dijk

Diane van Dijk is opgeleid in de economie, maar verdiepte zich tijdens de schoolloopbaan van haar kinderen in hoogbegaafdheid. Daarvoor voltooide ze de opleiding Talentbegeleider bij Novilo en kwam zo in het onderwijs terecht. Ze is ervaringsdeskundige vanuit persoonlijk perspectief en vanuit haar werk in het onderwijs. Bij SCALIQ en de “zusjes” Opallios en Epoche zet ze zich in om kinderen te begeleiden, signaleringsinstrumenten (ZOOV+ voor PO en VOQS voor VO) breed in de markt te zetten zodat meer begaafde leerlingen goed in beeld komen, en helpt ze bij teamtrainingen voor scholen en kennisdeling op o.a. ouderavonden.